

Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Üzerine Değerlendirmeler

Alper DOĞAN¹

Melih KABAYEL²

Öz

Sosyal güvenlik kavramı, Sanayi Devrimi'nin ardından ortaya çıkmıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında toplumların ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayan bir araç olarak önem kazanmıştır. İzleyen dönemlerde, refah devletlerinde sosyal güvenlik sistemleri gelişmiş, sosyal güvenlik harcamaları artmıştır. Ancak 1973 Petrol Krizi'nden sonra yaşanan mali sorunlar, sosyal güvenlik harcamalarının artışı ve sosyal güvenlik sistemlerinin gelişimini sekteye uğratmıştır. Kriz, o dönemde, sosyal güvenlik sistemlerinde bir reform gerekliliğini ortaya çıkartmıştır. Bugün, devletler sosyal güvenlik reformlarına ilişkin oldukça duyarlı durumdadırlar ve toplumun tamamını kapsayan, kendi kendini finanse eden bir sosyal güvenlik sistemi geliştirme konusunda isteklidirler. Ancak, özellikle yaşlı nüfusun genç nüfustan fazla olması, aşırı boyutlardaki kayıt dışı ekonomi vb. sorunlar gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sosyal güvenlik sistemlerinin geliştirilmesi ve sağlıklı sürdürülmesi açısından güçlükler neden olmaktadır. Çalışmada gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde sosyal güvenlik harcamaları, ülkeler arasındaki sosyal güvenlik harcamaları farklılıkları ve sosyal güvenlik sistemlerine ilişkin sorunlar üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: sosyal güvenlik, sosyal güvenlik harcamaları, refah, nüfus yapısı, ekonomi

A Reflection on Social Security and Social Security Expenditures

Abstract

The term social security has emerged after the Industrial Revolution and it has become an important tool in providing the social and economic needs of societies following the second world war. In the post-war period, social security systems have further developed and social security expenditures have notably increased. Nevertheless, the financial problems that arose just after the 1973 Oil Shock have interrupted the boosting of social security expenditures and the evolution of social security systems. The subsequent depression has rendered a social security reform essential. Today, states address social security reforms in a sensitive way and they are more than willing to develop a social security system that encompasses the entire

¹İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İ.İ.B.F., Maliye Bölümü Öğretim Üyesi, mail: alper.dogan@ikc.edu.tr.

²İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, S.B.E., Maliye ve Mali Yönetim Anabilim Dalı, Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, mail: melihkabayel@gmail.com

community and is self-financing. Yet, problems such as the exceedingly greater number of the elderly population and the rampant informal economy pose a great threat to the establishment and sustainability of social security systems in developed and developing countries. The study focuses on social security expenditures, differences in social security expenditures between countries and problems related with social security systems in developed and developing countries.

Key Words: *social security, social security expenditures, prosperity, population structure, economy*

Giriş

Sosyal güvenlik sistemleri, artan sosyal ve ekonomik riskleri azaltmak amacıyla bazı ülkelerde sadece çalışanları, bazı ülkelerde ise tüm toplumu güvence altına alarak etkinlik göstermektedir. Sanayi Devrimi yaşanmadan önce sosyal yardımlar adı altında çeşitli esnaf birlikleri, cemaatler vb. topluluklar arasında dayanışma dernekleri ile sağlanan sosyal güvenlik, Sanayi Devrimi ile daha kurumsal ve yasal hale gelmiştir. İlk olarak Birleşik Krallık'da ve sonrasında Almanya'da tasarlanan sosyal güvenlik sistemleri birçok ülkenin sosyal ve ekonomik bir politika aracı haline gelmiştir.

Sosyal güvenlik sistemleri açısından İkinci Dünya Savaşı önemli bir milattir. Savaş sonrasında özellikle Avrupa'da toplumsal barış ve huzurun yeniden tesis edilmesi ve savaştan yıpranmış toplumların refahının artırılması amacıyla refah devleti ve sosyal devlet anlayışı gereği sosyal güvenlik araçları kullanılmaya başlanmıştır. Bu nedenle 1950-1970 yılları arasında birçok ülkenin sosyal güvenlik harcamasında önemli artışlar olmuştur. Takip eden dönemde ise aşırı büyüyen ve kamu maliyesine yük olan sosyal güvenlik sistemleri yapısal reformlar ile birçok ülkede sürdürülebilirlik amaçlanarak yeniden düzenlenmişlerdir. Bu bağlamda günümüzde, sosyal güvenlik sistemleri birçok ülkede sosyal sigorta temelli kurulmakta ve faaliyet göstermektedir. Sosyal güvenlik harcamalarının sosyal sigorta prim gelirleri ile finanse edilmesi daha sürdürülebilir ve sağlam bir ortam sunmaktadır.

Çalışmada, sosyal güvenliğin tarihsel gelişimi ve sosyal güvenlik kavramı incelendikten sonra sosyal güvenlik harcamalarının gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki düzeyleri ve sosyal güvenlik harcama yapısına ilişkin farklılıklar ve nedenleri üzerinde durulacaktır.

1.1. Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi

İlk sosyal güvenlik yasaları “Old Poor Law” adı ile 1601’de İngiltere’de çıkarılmıştır. Bu yasalarla, muhtaç kişilere yardım edilmiştir. Özellikle dul kalmış kadınlara ve yetimlere barınma ve sağlık hizmetleri sunulmuştur. Bununla beraber nakit para ve gıda yardımları da yapılmıştır (Smith, 2008:4-5). Yoksulları koruyan bu yasalara Adam Smith, David Riccardo ve Thomas Robert Malthus gibi klasik iktisatçılar ise karşı çıkmışlardır. Onlar, bu yasaların nüfusu ve işsizliği artıracığı, ücretleri düşüreceği ve böylece yoksulluğun daha da çok artıracığına inanmışlardır. Özellikle Malthus bu durumun sürdürülemez olduğuna dikkat çekmiştir (Tomczack, 2015:30-32). Fakat bu yardım ve haklar İkinci Dünya Savaşı yıllarına kadar azalarak da olsa sürmüştür (Spicker, 2014:191).

İkinci Dünya Savaşı sonrasında refah devleti olma yolunda adımlar atılarak yoksulluk kanunu düzenlemeleri İngiltere’de terk edilmiştir (Besley vd., 2001:21). 1942 yılında Lord William Beveridge tarafından yapılan reform ile sosyal güvenlik sistemi yeniden şekillendirilmiştir³. Kamu kaynakları tarafından finanse edilen sosyal güvenlik sistemi (Beveridge Modeli) Britanya halk sağlığını arttırmak amacıyla çıkarılmıştır. Ayrıca bu sistem sonrası birçok ülkenin sosyal güvenlik sistemleri değişime uğramıştır (Musgrove, 2000:845-846).

19. yüzyılda çalışma özgürlüğü, rekabet ve üretimin artması çalışan yoksulların artışına sebep olmuştur. İlk olarak Almanya da ve daha sonra birçok Avrupa ülkesinde (Avusturya, Belçika, İtalya vb.) işçi sigortası modelleri uygulanmaya başlanması ile birlikte çalışan nüfus sosyal güvence altına alınmıştır. Bismarck Modeli⁴ olarak

³Bu sistemin amacı bütün bireyle eşit bir şekilde temel koruma sağlamaktır (Atılğan, 2016:92). Beveridge Raporu, döneminde sosyal bir devrim olarak nitelendirilmiştir (Hall, 2012:4). Bu belgenin temel fikri modern toplumların en büyük sorunu olan yoksulluğun kapsamlı ve sistemli bir sosyal güvenlik yöntemiyle bitirilmesidir. Bu belgenin temel amacı yoksulluğun ortadan kaldırılmaktır (Koç, 2006:96). Beveridge sisteminin en belirgin özellikleri her bireyin sistemin kapsamına alınması, herkese eşit destek sağlanması ve sistemin yönetiminin, merkezden, tek bir kurum tarafından sağlanmasıdır. Bu sistemin temel mantığı yardımlardır ve toplumu mesleki faaliyetlerden bağımsız olarak bütün sosyal risklere karşı korumaktır. Beveridge Modelinde katkı ve ödemeler düşüktür, evrenseldir ve tekbiçimdir. Beveridge sisteminin ana finansman kaynağı ise vergilerdir (Neubourg vd., 2007:3). Beveridge temelli sosyal güvenlik sistemini kullanan ülkeler ise başta Birleşik Krallık olmak üzere İsveç, İtalya, İspanya, Norveç ve Finlandiya’dır (Lameire vd., 1999:3).

⁴Refah devletin başlangıç adımları Almanya’da Otto von Bismarck’ın 1871’de uygulamaya koyduğu sanayi iş sigortası ile atılmıştır (Chang, 2016:64). Bismarck hükümetinin çıkardığı kanunların (1883’te “Hastalık Sigortası Kanunu” daha sonra 1884’te Kaza Sigortası ve 1889’da Yaşlılık ve Maluliyet Sigortası) kapsamına sadece

bilinen bu sistem sanayileşmiş Almanya'da ağır çalışma koşulları altında çalışan işçilerin sosyal sigorta ile zorunlu olarak güvence altına alınmasına olanak sağlamıştır (Egeli, 2011:44) Sonraki yüzyılda Alman Bismarck sistemi 20. yüzyılda yapılan çeşitli düzenlemeler ile işçi, özel çalışan ve işsizleri de sisteme dâhil etmiştir (Hinrichs, 2010:45). Fakat sosyal güvenliğin geniş kitlelere yayılması Alman mali sistemini zor durumuma sokmuştur. Dünya Savaşları boyunca artan mali yükler, 1929 Ekonomik Buhranı ve sonrasında yaşanan 1973 Petrol Krizi durumu daha da güçleştirmiştir. Bu dönemden sonra Alman sosyal güvenlik sistemi Maliyet Sınırlama Yasası (1977) ile yeni bir döneme girmiştir (Jacobs ve Goddard, 2000:21-23). Bu durum sadece Alman sosyal güvenlik sistemini etkilememiş, küresel boyutta sosyal güvenlik sistemlerinin düzenlenmesine sebep olmuştur. Özellikle Batı Avrupa ve önemli sanayi ülkelerinde (Japonya, Kanada vb.) bu duruma yönelik sosyal güvenlik reformları yapılmıştır (Zeitzer, 1983:55).

Sosyal güvenlik sisteminin oluşumu bakımından Amerika, Avrupa ülkelerine kıyasla farklı sebepler ile sosyal yardım vermeye başlamıştır. Amerikan İç Savaşı (American Civil War) sebebiyle iç savaş emeklilerine ödenen federal düzeydeki maaşlar ile sosyal güvenlik anlamında ilk adım atılmıştır. Federal devletlerin verdiği bu maaşlar toplam bütçe giderlerinin yarısına yakınına oluşturulmasından dolayı bütçelere o dönemde büyük bir yük getirmiştir. 20. yüzyılın ilk yarısında ise Bismarck Modeli temelli ulusal sosyal güvenlik sistemi çalışmaları başlamıştır (Dewitt, 2010:3). Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ulusal sosyal güvenlik alanındaki çalışmaları, 19. yüzyılın son çeyreği ve 20. yüzyılın ilk çeyreğinde katlanarak artan iç göç sonucu aşırı düzeyde artan şehirleşme sonrasında başlamıştır. Sonrasında özellikle 1929 Büyük Buhran sonrasında oluşan ortam sosyal güvenlik yasasının hazırlanmasına (1934) zemin hazırlamıştır. Daha sonraki yıllarda sosyal güvenlik hakları genişletilmiş ve bu haklar sosyal güvenlik yasası düzenlemeleri ile desteklenmiştir. Fakat 1970'ler de oluşan küresel ekonomik kriz sonucu sosyal güvenlik sistemi finansal olarak zor bir dönem geçirmiştir. Bu sebeple 1977 yılı yasa değişiklikleri ile ABD'de düzenlemelerde bulunulmuştur (SSA,

sanayi işçileri dâhildi. Kendi işini kuranlar, idare de yüksek maaşla çalışanlar ve memurları kapsamıyordu. 1889 yılında çıkarılan yaşlılık sigortası geride kalan işçileri, yetimleri ve dulları kapsamıyordu. Bir işçinin vefatı halinde geride kalanlar sigortadan faydalanmıyordu yalnızca maluliyet sigortasından faydalanabiliyorlardı (Koçer, 2014:4).

Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Üzerine Değerlendirmeler

2005:3-10). Bugün ise Amerikan sosyal güvenlik sisteminin kısmen veya tamamen özelleştirilmesi sonucu merkezi ve federal bütçe açıklarının azalacağı ve uzun vadede toplumsal kalkınma bakımından pozitif etkiler yaratacağı iddia edilmektedir. Yapılan bazı deneysel çalışmalarda bu durumu destekler nitelikte bulgulara ulaşılmıştır (Joines, 2007:36). Fakat 2007 yılında yapılan bir araştırmaya göre nüfusun yaklaşık %16'sının sigortasız olduğu ortaya konulmuştur. Sonraki yıllarda bu oranın giderek arttığı tespit edilmiştir (DeNavas-Walt vd., 2010:22). Sonraki yıllarda kamu politikası geliştirilme gereği duyulmuştur. The Affordable Care Act (ACA) adlı yasal düzenleme ile birlikte sosyal güvenlik sisteminde reforma gidilmiştir. Fakat bu yasal düzenlemenin sosyal güvenlik sisteminin kamulaştırması anlamına gelmemektedir. ACA ile birlikte sosyal güvenlik sisteminin aksaklıkları giderilmeye çalışılmıştır (Starr, 2014:16). İlerleyen yıllarda yasal düzenlemenin sosyal güvenlik sistemi üzerindeki etkileri araştırıldığında pozitif etkilerinin olduğu tespit edilmiştir (Obama, 2016:525).

Dünyada sosyal güvenlik sistemlerinin gelişimi büyük ölçüde Almanya ve İngiltere de atılan adımlara göre şekillenmiştir. Çeşitli yasal düzenlemeler ile ülkelerin sosyal güvenlik sistemleri ihtiyaçlarına paralel şekillenmiştir. Bazı ülkeler, Bismarck Modeli temelli bazıları ise Beveridge Modeli temelli olarak sosyal güvenlik sistemlerini şekillendirmişlerdir⁵. Bazıları ise karma sistemi temel alan bir sosyal güvenlik hizmeti sunmuşlardır (Egeli, 2011:46). Örneğin, Avusturya, Belçika, İsviçre, Fransa, İsrail ve Japonya gibi ülkeler Bismarck Modeli sosyal güvenlik sistemi temellidirler. İtalya, Norveç, Finlandiya, İsveç, Danimarka, Güney Kore, İspanya ve Yunanistan ise Beveridge Modeli sosyal güvenlik sistemi temellidirler. Avustralya, Kanada ve Türkiye ise Bismarck ve

⁵ Beveridge sistemin üç temel ölçüte sahiptir. Bunlar evrensel, merkezi kuruluşlu ve herkese aynı desteği sağlama ölçütleridir. Bismarck sistemi ise sosyal sigorta temelli ve meslek tabanlı dayanışmacı bir mantığa sahiptir (Atılğan, 2016:92). Ayrıca Beveridge sisteminde sağlık hizmetlerinin sunumu oldukça farklıdır. Ulusal sağlık hizmetleri (National health services) tarafından toplumun tümüne sunulan sağlık hizmetlerinin sunumunu kamu kesimi yapmakta ve fon sağlamaktadır. Bismarck sistemi ise bu hizmeti zorunlu sigorta ile hem özel hem de kamu kesiminin ödemeleri ile sunulmaktadır (Cremer ve Pestieau, 2003:194-195). Sağlık sistemlerindeki bu farklılıklar ise sağlık hizmeti maliyetleri ve memnuniyet derecesini etkilemektedir. Ulusal bir hizmet olarak sunulan sağlık hizmetlerine sahip Beveridgeian sosyal güvenlik sistemine sahip ülkelerde sağlık hizmetleri daha az maliyet ile sunulabilirken, Bismarck temelli sistemlerde sağlık hizmetleri çok daha pahalıdır (Zee ve Kroneman, 2007:1-9).

Beveridge Modellerinin karışımı olan Douglas Modeli sosyal güvenlik sistemine sahiptirler (López-Casasnovas vd., 2014:5-6).

1.2. Sosyal Güvenlik Kavramı ve Gelişimi

Sosyal güvenliğin tanımı bakımından tam bir uzlaşma olmamakla beraber uluslararası örgütlerin yapmış olduğu çeşitli tanımlamalar bulunmaktadır. Bu tanımlar belirgin ve ortak değildirler. Örneğin UNICEF, sosyal güvenliğe daha çok çocukları korumak amaçlı sosyal güvenliğe bakarken diğer örgütler hak temelli bir yaklaşım ile tanımlama yapmışlardır (Hinds, 2014:1-3).

Sosyal güvenlik sistemlerinin birçok açıdan kapsayıcı olmasından dolayı farklı tanımlar yapılmaktadır. Fakat genel olarak sosyal güvenlik, insanların yaşamları boyunca karşı karşıya kalabilecekleri riskler, gelirlerini kaybetmelerine neden olabilecek sosyal tehlikeler veya sağlık sorunları için yapacakları harcamaları sağlamak için bir sosyal teminat olarak değerlendirilebilir (Acar ve Kitapçı, 2008:80). Bu tehlikeler ya da riskler fiziki ve iktisadi olarak ikiye ayrılır. Fiziki tehlikeler (risk); kazalar, yaşlılık, analık, hastalık ve maluliyet. İktisadi tehlikeler (risk); gelirin yetersizliği ve işsizliktir. Bu tehlikeler gelir kesilmesine ya da azalmasına ve giderlerin artmasına sebebiyet vererek gelir gider dengesizliğini neden olmaktadır (İzgi, 2008:86).

Geleneksel olarak sosyal güvenlik daha çok kısa vadeli bir korumayı hedeflemektedir. Fakat günümüzde uzun vadeli bir koruma aracına dönüşmüştür. Örneğin ilk başlarda sosyal güvenlik toplumlara sel, kuraklık, işsizlik ve aile reisinin ölümü durumunda kısa vadeli koruma sağlamaktayken, sosyal güvenliğin bir hak olarak kabul edilmesiyle birlikte yoksulluğu azaltıcı ve hatta ekonomik büyüme ve kalkınma için uzun vadeli bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır (Scott, 2012:5).

Sosyal güvenlik her birey ve toplum için sosyal bir ihtiyaçtır. Sosyal güvenlik bireyin gelirinin ciddi oranda azalması, çalışma gücünü kaybetmesi durumlarında bu kişilerin geçindirmekle yükümlü buldukları kimselerin ihtiyaçlarını kamu kaynaklarını kullanarak güvence altına almaktadır (Canbay ve Demir, 2013:304). Temel sosyal güvenlik hizmetlerinin birçok faydası daha vardır. Sosyal güvenlik herkes için beşeri sermaye artırıcı uygun bir ortam sağlamaktadır. Çeşitli şoklardan kaynaklanacak kırılğanlıkların engellenmesi amacı ile bir direnç yaratıp toplumsal eşitliği sağlayarak yoksulluğa karşı bireyleri korumaktadır (Yemtsov,

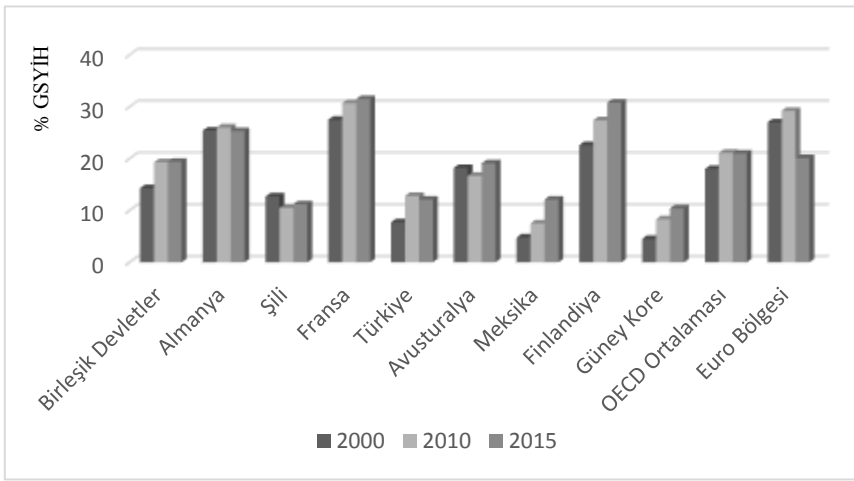
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Üzerine Değerlendirmeler

2013:12-13). Koruyucu yönüne ek olarak, yoksulların ekonomik durumlarının iyileştirilmesi ile birlikte ise iç piyasada oluşacak talep artışı ekonomik büyümeye katkı sağlamaktadır. Büyüme ve kalkınmaya olan pozitif etkilerinin yanında toplumsal adaleti tesis eden bir sosyal güvenlik sistemi toplumsal barış ve huzuru güçlendirmektedir (ILO, 2008:1-4). Tüm bu sosyal ve ekonomik kalkınma amaçlarının gerçekleşmesi için, sosyal güvenlik harcamalarının miktarı ve niteliği önem kazanmaktadır.

1.3. Sosyal Güvenlik Harcamaları Üzerine Değerlendirmeler

Sosyal güvenlik, toplumları oluşturan bireylerin yaşamlarını çeşitli riskler karşısında (İşsizlik, yaşlılık, hastalık vb.) kişi ve aile fertlerini koruyan, anayasal bir haktır. Ayrıca anayasalar devletleri bu hakkı herkese sunmak ile mükellef tutmuştur (Erdoğan, 2014:194). Devlet, sosyal güvenlik sistemini sağlayacak olan kurumları kurarak bu hakkı vatandaşlarına sunmaktadır. Sosyal güvenlik sistemleri sayesinde sunulan bu hizmet ve yardımlar sayesinde ise toplumsal huzur ve refah korunmuş olmaktadır (Egeli, 2011:41). Temel sistem anlayışı bu olan sosyal güvenlik sistemi, birçok ülkede kurulmakta ve faaliyet göstermektedir. Fakat sosyal güvenlik sistemleri ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedirler. Bu farklılıklar sebebi ile sosyal güvenlik sisteminin büyüklüğü ve etkinliğinde farklılaşmaktadır (Prasad ve Gerecke,2010:2-4). Sosyal güvenlik sistemlerinin etkinliği ve büyüklüğünün tespit edilmesinde ise sosyal güvenlik (sosyal koruma) harcamaları bir gösterge niteliğindedir.

Sekil 1: Seçilmiş Bazı Ülkelerin Yıllara göre Sosyal Güvenlik Harcamalarının GSYİH'ya Oranı

Kaynak: OECD.stat, Social Protection and Well-being: Social Expenditures(SOCX), http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=SOCX_AGG (Erişim Tarihi:09.03.2017). Eurostat, 2017. Government Expenditure on Social Protection, http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_expenditure_on_social_protection (Erişim Tarihi:09.03.2017).

Şekil-1’de gelişmekte olan ve gelişen ülkelerin gayri safi yurtiçi hasıllarının (GSYİH) ne oranda sosyal güvenlik harcamalarına ayrıldığı gözlemlenmektedir. Bununla beraber sosyal güvenlik harcamalarının genelde artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Özellikle gelişmiş ülkelerde sosyal güvenlik harcamalarındaki artış eğiliminin daha fazla görülmesinin nedeni bu ülkelerde yaşlı nüfus oranının yüksek olabilir. Ayrıca, gelişmiş ülkelerdeki çalışan nüfusun zamanla daha da yaşlanması ve nüfus artış oranların düşük seyretmesi⁶, bu ülkeler için, uzun dönemde, sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği açısından tehlike oluşturmaktadır⁷ (Bloom, vd., 2010:594). Gelişmekte olan ülkeler de

⁶Bknz. Şekil 4: Avrupa Birliği’nin 2014 Yılı Nüfusu ve 2080 yılı Nüfus Tahminleri.

⁷Dünyanın en büyük 10 ekonomisi arasına girmeye çok yakın olan Güney Kore, sosyal güvenlik harcamalarının GSYİH içindeki payı OECD ortalamasının altındadır. Bu durumun nedeni, 1960’lardan bu yana ülkenin büyümeyi ön planda tutarak bir kalkınma politikası izlemesidir. Bu konuda örnek bir başarı sergiledikten sonra ise elde edilen refah seviyesinin korunması ve sosyal güvenlik sisteminin

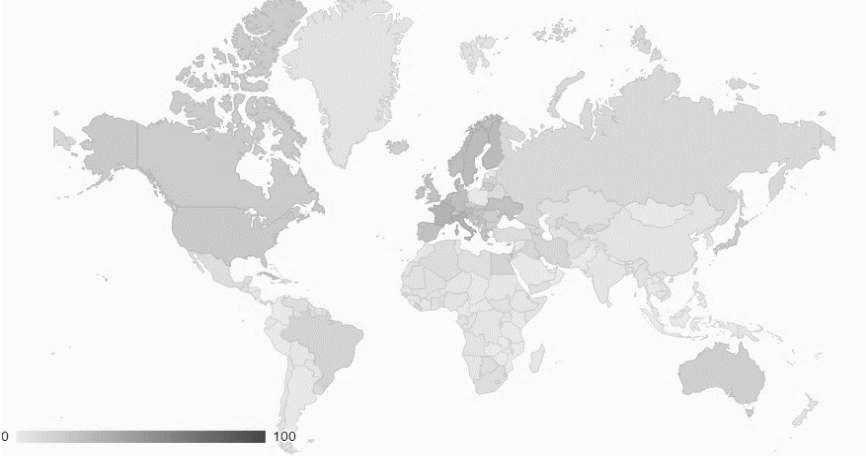
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Üzerine Değerlendirmeler

ise (Meksika ve Türkiye gibi) sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği için demografik nüfus yapıları oldukça uygundur. Fakat bu ülkelerde genç ve dinamik bir nüfus yapısı olmasına karşın sosyal güvenlik sistemine katılım oranlarının kayıtdışı ekonomi nedeniyle düşük kalmakta ve bu durum bu ülkelerde sosyal güvenlik sistemlerinin mali açıdan büyümesini engellemektedir. Yapılan bir araştırmada, kayıtdışı ekonomi ile sosyal güvenlik harcamaları arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Araştırmada, %10 düzeyindeki kayıtdışı ekonomi düzeyinin %5'e düşmesi durumunda sosyal güvenlik harcamalarının GSYİH içindeki payının %30'dan %38 düzeyine çıkacağı hesaplanmıştır (Williams, 2014:41).

Ülkenin ekonomik yapısı ve kalkınmışlığı gibi etkenler ile ülkeden ülkeye değişen sosyal güvenlik sistemleri, günümüzde oldukça önemli finansal miktarda fonu kontrolleri altında tutmaktadırlar. Avrupa'da refah devletleri olarak bilinen Almanya, Avusturya ve Fransa gibi ülkelerin toplam devlet gelirlerinin %25'inden fazlasını sosyal güvenlik gelirleri oluşturmaktadır. Bu kadar güçlü bir sosyal güvenlik sistemine sahip bu tür ülkelerde istikrarlı çalışma ortamının korunması ile sosyal güvenlik sisteminin finansmanı da sorunsuz işlemektedir. Fakat bir kriz ile yaşanabilecek istihdam düzeyindeki düşüklük, sosyal güvenlik gelirleri kaybını doğrudan vergi gelirlerinde (gelir ve kurumlar vergisi gibi) oluşabilecek gelir kaybı ile yarışır hale getirebilmektedir. 2008-2009 küresel finans krizi sonrası bu durum yaşanmıştır (Wagner, 2011:12). Bu nedenle birçok ülke sosyal güvenlik sistemlerini modernize ederek finansal veya ekonomik krizi karşısında mali disiplini olumsuz etkileyecek durumları engelleme veya etkisini azaltma girişimlerinde bulunmuşlardır. Ayrıca bazı ülkelerde sosyal güvenlik sistemleri tasarruf yaratmak ve etkinliği arttırmak amacıyla özelleştirilmiştir. Örneğin, Şili'nin özelleştirilmiş sosyal güvenlik sistemi ile uzun vadede yüksek oranda ulusal tasarruf elde edilmiştir (Engen ve Gale, 1997:138).

güçlendirilmesi amacıyla özellikle 1980'li yılların sonunda birçok plan ve program hayata geçirilmiştir. Sonrasında 2000'li yıllarda sosyal güvenlik harcamalarının hızlı bir şekilde arttığı gözlemlenmiştir. Fakat Güney Kore, hala OECD ortalamasının altında bir sosyal güvenlik harcaması eğilimindedir. Özellikle G. Kore'de nüfus artış hızının giderek düşmesi ve ülke nüfusunun yaşlanma eğiliminde olması OECD ortalamasının yakalanamayacağı ve sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği konusunda endişe duyulmaktadır (Lee, 2015:4-6).

Şekil 2: Ulusal Gelir içinde Sosyal Güvenlik Harcamalarının Payı

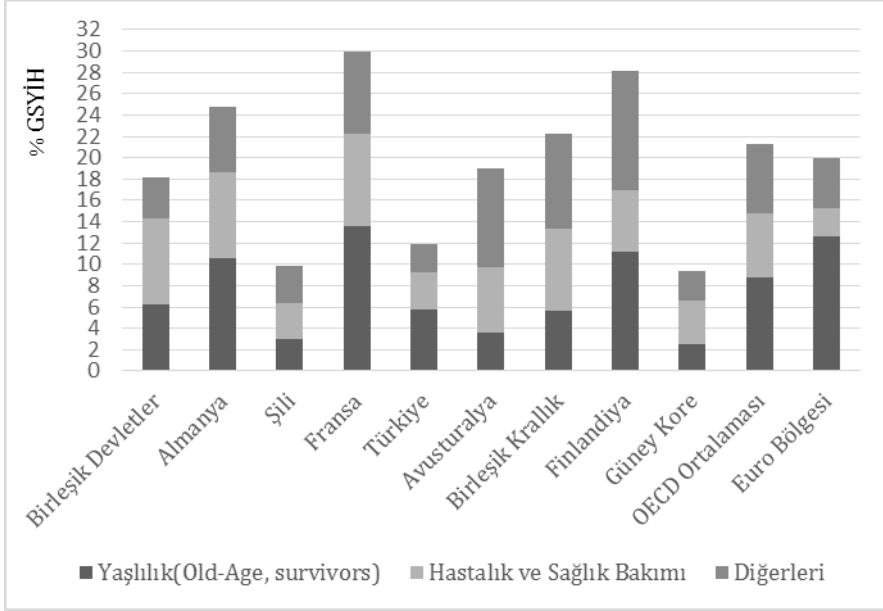
Kaynak: International Labour Organization (ILO). Total public social expenditure as a percentage of GDP. <http://www.socialsecurityextension.org/gimi/gess/RessFileDownload.do?ressourceId=15128> (Erişim Tarihi:27.05.2016).

Uzun vadede ekonomik ve sosyal kalkınmaya önemli katkıda bulunan sosyal güvenlik sisteminin yetersiz olması durumunda yüksek yoksulluk seviyesinin düşürülemede ve sürdürülebilir kapsayıcı büyüme sağlanamamaktadır (ILO, 2014:2). Şekil-2’de görüldüğü üzere, özellikle Asya ve Afrika ülkelerinde sosyal güvenlik harcamalarının ulusal gelir içerisinde payının düşük olduğu gözlemlenmektedir. Ayrıca bahsi geçen ülkelerin kalkınmışlık düzeyleri de nispeten düşüktür. Diğer taraftan ekonomik ve sosyal kalkınmışlığı yüksek olan Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde sosyal güvenlik harcamalarının ulusal gelir içerisindeki payının oldukça yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Bu bağlamda, sosyal güvenlik harcamalarının gelişmiş ülkelerde nispeten fazla olması, iç talep artışı yaratıp ekonomiye katkıda bulunduğu da düşünülmektedir (ILO, 2014:139). Fakat bazı araştırmacılar bu etkinin pozitif olmadığını yaptıkları araştırmalar sonrasında ileri sürmüşlerdir. Pereira ve Andraz (2014), sosyal güvenlik harcamalarının uzun vadede ekonomik büyüme üzerinde negatif etkileri olduğunu, Avrupa Birliği üyesi 12 ülke arasında yaptıkları analiz ile ileri sürmüşlerdir. Afanso ve Alegre (2011) ise yaptıkları bir çalışmada benzer sonuçlara erişmişlerdir. Ehlirch ve Kim (2007) ise

Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Üzerine Değerlendirmeler

OECD ülkeleri üzerinde yaptıkları bir çalışmada, sosyal güvenlik harcamalarının GSYH'deki artışı azalttığını ileri sürmüşlerdir. Aynı çalışmanın sonuçlarına göre, gelişmiş ve yüksek sosyal güvenlik harcaması yapan ülkelerin bir kriz durumunda mali yapılarında dengesizlik yaşama ihtimali yüksektir. Bu tür durumlarda aşırı bütçe açıkları ile karşılaşılmasının yüksek ihtimali üzerinde durulmuştur (Aaron, 2011:389).

Şekil 3: Seçilmiş Ülkelerinde Sosyal Güvenlik Harcamalarının Yapısal Dağılımı (%GSYİH)

Kaynak⁸: OECD, 2016. Social Expenditure Update 2016, <http://www.oecd.org/els/soc/OECD2016-Social-Expenditure-Update.pdf> (Erişim Tarihi:09.03.2017). OECD, 2014. Social Expenditure Update 2014, <https://www.oecd.org/els/soc/OECD2014-Social-Expenditure-Update-Nov2014-8pages.pdf> (Erişim Tarihi:09.03.2017). Eurostat, 2017. Government Expenditure on Social Protection, <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics->

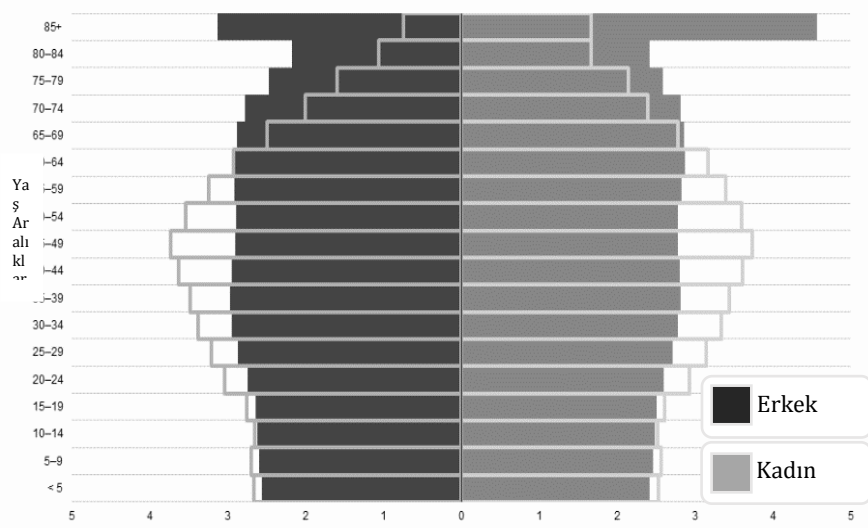
⁸Türkiye için Türk İstatistik Kurumu (TUİK) verileri kullanılmıştır. TUİK, 2016. "Sosyal Koruma İstatistikleri, 2015", <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21525> (Erişim Tarihi:09.03.2017).

explained/index.php/Government_expenditure_on_social_protection
(Erişim Tarihi:09.03.2017).

Ulusal sosyal güvenlik sistemlerinin ülke ekonomileri içindeki payları ülkeden ülkeye farklılık gösterir. Örneğin gelişmiş olarak nitelendirilen çoğu ülkenin sosyal güvenlik sistemlerinin ekonomi içindeki payı oldukça büyüktür⁹. Bu ülkeler ellerinde buldukları fonların paylaşımını diğer ülkelere kıyasla oldukça büyük miktarda yapmaktadırlar (ILO, 2011). Avrupa ülkelerinde yapılmakta olan sosyal güvenlik harcamalarının oldukça yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bunun nedeni Avrupa ülkelerinde sosyal güvenliğin sosyal refah için gerekli görülmesinin yanısıra, bu ülkelerdeki nüfusun yaşlı olmasıyla da ilgilidir. Şekil-3'te Euro bölgesi (Eu-19) için verilen sosyal koruma harcamalarını payına bakıldığında yaşlı nüfus yapısının harcama kalemlerini de etkilediği görülmektedir. Bu nedenle günümüzde, özellikle gelişmiş ülkeler için ülkenin sahip olduğu nüfus yapısı ve nüfusa ilişkin değişimler oldukça önemlidir (Jimeno vd., 2006). Çünkü uzun dönemde değişen demografik yapı kamu bütçelerine negatif yönlü bir baskı yaparak mali kriz ortamı yaratabilmektedir. Ayrıca nüfusun yaşlanması sonucu işgücünde yaşanabilecek azalma ekonomik büyümeye büyük bir darbe vurabilir (European Commission, 2015).

⁹Özellikle Avrupa ülkelerinde sosyal güvenlik sistemlerinin ekonomi içindeki payının fazla olması İkinci Dünya Savaşı sonrasında hızlı kalkınmayı sağlamak amacıyla sosyal harcamalarının artırılmasından kaynaklanmaktadır. Ancak 1970 sonrasında liberal politikaların uygulanmaya başlanması ile sosyal güvenlik harcamalarının bu kadar yüksek olması ilerleyen dönemlerde ülkelerin kamu maliyelerini zorlamıştır ve reform gerekliliğini ortaya çıkarmıştır (Gurgel Jr., 2014:55). Bu nedenle, birçok ülkede sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemi için girişimlerde bulunulmuştur (Pages vd., 2013:8).

**Şekil 4: Avrupa Birliği'nin 2014 Yılı Nüfusu ve 2080 yılı
Nüfus Tahminleri (AB-28)**

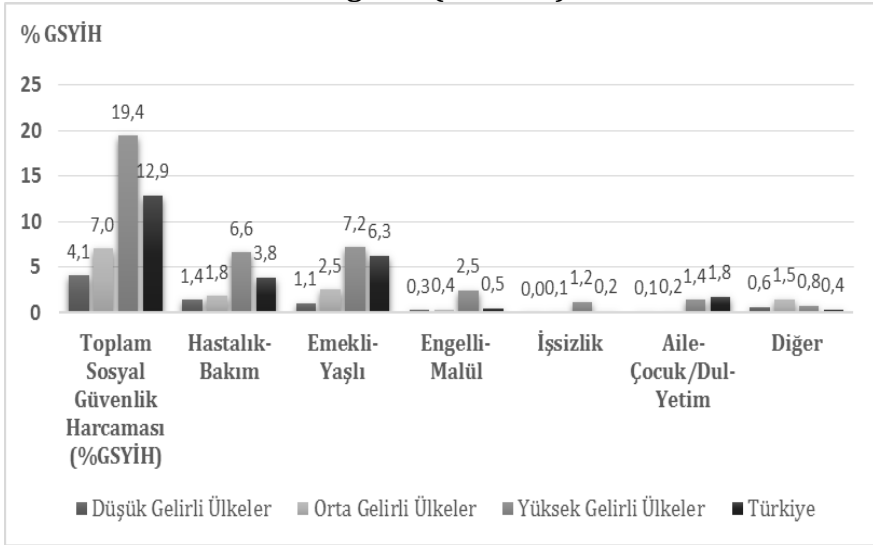
*Opak renkli alanlar 2080, sınırlandırılmış alanlar 2014 yıllarını göstermektedir.

Kaynak: Eurostat, 2016. Population pyramids, EU-28, 2014 and 2080. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_structure_and_ageing (Erişim Tarihi:20.05.2016).

Şekil 4'de, AB-28'in uzun vadede oluşacak olan ortalama demografik yapısından görüleceği gibi 2080 yılına doğru yaşlı nüfusun artış hızının yükseleceği öngörülmektedir. Yaşlı nüfus oranının bu hızda artmasının temel nedenlerinden biri ölüm riski oranının düşmesi, bunun sonucu ortalama yaşam süresinin artmasıdır. Aslında bu durumun uzun vadede birçok ülkede oluşması beklenmektedir. Bununla beraber sadece Avrupa'da değil tüm Dünya'da toplam nüfusun gelecekte yaş ortalamasının artacağı söylenebilir (United Nations, 2013:6). Özellikle, dünya nüfusunun büyük bir payını oluşturan Çin Halk Cumhuriyeti ve Hindistan'da da benzer bir durumun yaşanması sonucu küresel yaşlı nüfusun katlanarak artacağı düşünülmektedir. Yaşlanan nüfusun artan sağlık ve sosyal güvenlik-bakım harcamalarının finansmanının sağlanması için tüm dünyada yeni politikaların geliştirilmesi ihtiyacı doğmaktadır (NIA, 2011:5). Politik açıdan önlem alınmasının gerekliliğinin ana nedeni ise dikkate alınmaya değer uzun vadeli göstergeler ile sosyal güvenlik sisteminin finansman planlamasının yapılması ihtiyacıdır. Çünkü artan yaşlı bağımlı nüfus (65+ yaş)

sonrası ödenmesi gereken emekli aylıklarının miktarının-sayısının artmasının yanında uzun vadede azalan aktif çalışan sayısındaki düşüş ile prim gelirlerinde yetersizlik yaşanacağı öngörülmektedir. Sonrasında ise sosyal güvenlik sisteminin zorunlu olarak kamu kaynaklarınca finanse edilmesi gerekebilecektir (Acar ve Kitapçı, 2008:81). Çözüm önerisi olarak ise yüksek yaşlı bağımlılık oranına sahip bazı ülke ve bölgelerde¹⁰ yaşlılar için sunulan sosyal güvenlik hizmetlerinin karşılaması için vergilerin konulabileceği görüşü gelişmektedir (OECD, 2016:18). Bu ve benzeri sosyal güvenliğin finansmanına ilişkin nedenlerden ötürü demografik etkilerin ülkelerin bütçe ve ekonomi planlamasında oldukça önem taşıdığını göstermektedir (Cristian, 2012:174).

Şekil 5: Gelir Düzeyine göre Sosyal Güvenlik Harcamalarının Dağılımı (%GSYİH)

Kaynak: ILO, 2016. Share of social security expenditures by branch in percentage of GDP.

¹⁰Yaşlı bağımlılık oranı yüksek olan ülkeler de demografik olarak yaşlı nüfusu fazladır. Bu tür ülkeler ile düşük yaşlı bağımlılık oranına sahip ülkeler arasındaki farklılık emekli aylığı ödemeleri/GSYİH denklemi kıyaslanarak gözlemlenebilir. Bu oranın yüksek olduğu ülkelerde artan emekli aylığı ödenekleri sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilir finansmanını zora sokarak emeklilik sisteminde reform gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. 20.yüzyılda Avrupa'da emekli sayısına kıyasla çok yüksek oranda çalışan nüfus var iken, günümüzde yaşlanan nüfus oranının artması sonucu reform gerekliliği ortaya çıkmıştır (Marcinkiewicz ve Chybalski, 2014:44-45).

Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Üzerine Değerlendirmeler

<http://www.socialsecurityextension.org/gimi/gess/RessFileDownload.do?resourceId=15128> (Erişim Tarihi: 27.05.2016). TÜİK, Sosyal Koruma İstatistikleri, 2011-2015. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21525> (Erişim Tarihi:09.03.2017).

Gelişmiş ülkelerin sosyal güvenlik sistemlerine verdiği değerden anlaşılmaktadır ki, sosyal güvenlik fonları sonrasında toplumsal huzur ve refahı temin etmek için kullanılmaktadır. Fakat sosyal güvenlik sisteminin bu denli önemli olduğu sık sık tekrarlanmasına rağmen, küresel dünya nüfusunun çok büyük bir yüzdesi sosyal güvenlik hizmetlerinden tam olarak faydalanamamaktadır. Dünya nüfusunun sadece %27'si kapsamlı olarak sosyal güvenlik sistemine girmişken, geri kalanı kısmen girmiş veya hiç sosyal güvenlik sistemine tabi değildir. Ayrıca yaşlı dünya nüfusunun (65 yaş ve üstü) yarısına yakını emeklilik geliri garantisine sahip değildir (ILO, 2014:73).

Şekil 5'de sosyal güvenlik amaçlı yapılan kamu harcamaları dikkate alındığında, Türkiye ortalama gelire sahip ülkeler ile yüksek gelire sahip ülkelerin arasında, orta bir noktadadır. 2011-2015 yılları arasındaki verilerin ortalamasına göre sosyal koruma harcamalarının en büyük yüzdesini emekli maaşları/yaşlı ödemeleri kalemi oluşturmaktadır. İkinci büyük harcama kalemi ise sağlık bakımı harcamalarıdır. GSYİH'ya oranlanan sosyal güvenlik harcamalarının orta gelirli ve yüksek gelirli ülkelerin gelir profillerine eşgüdümlü bir görünümde olduğu gözlemlenmektedir. Bununla beraber Türkiye'de sosyal koruma harcamalarının gelir düzeyine eşgüdümlü olmadığı, düşük olduğu söylenebilir. Yoksulluk ile mücadelede önem taşıdığı düşünüldüğünden sosyal koruma harcamalarının büyük bir kısmı/yarısına yakını emekli aylıklarının finansmanına ayrılmaktadır. Türkiye'de gerçekleşen dengesiz sosyal yardım harcama yapısı nedeniyle sosyal koruma politikaları yoksulluğu azaltıcı bir eğilim gösterememektedir (Kayalidere, Şahin, 2014).

Sağlık-bakım ve emekli-yaşlı harcamaları dışındaki kalemlerin yüzdesel olarak düşük paya sahip olması sorunun asıl nedeni olarak görülmektedir. Avrupa Birliğinin sosyal güvenlik harcamaları yapısının ortalamasına bakıldığında (Şekil-3) bu iki kalem dışındaki sosyal ihtiyaçların finansmanı daha dengelidir. Çünkü Avrupa Birliği, aile-çocuk, malullük-engelli ve diğer sosyal koruma faydaları bakımından Türkiye'ye kıyasla daha yetkin bir sosyal koruma harcama yapısına sahiptir. Sosyal güvenlik harcaması yapısındaki bu farklılık, benzer şekilde, harcamaların finansmanı

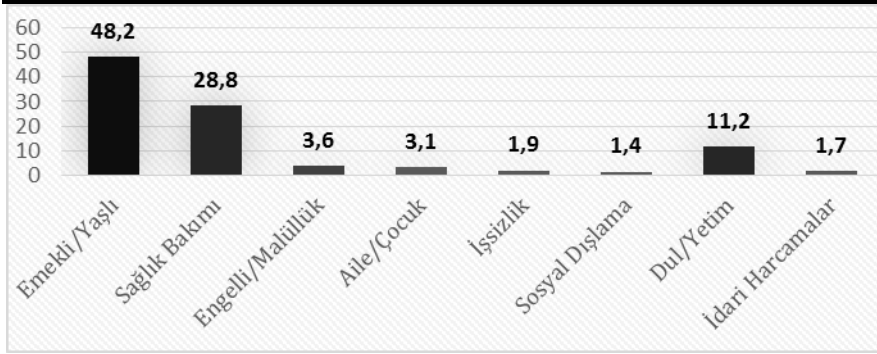
konusunda da karşımıza çıkmaktadır. Bilindiği üzere sosyal güvenlik finansmanını sağlayan gelir kaynaklarının farklılaşması, sürdürülebilir ve etkin bir sosyal güvenlik sisteminin oluşumunda belirleyici bir role sahiptir. Şöyle ki, kamu maliyesine yük olan bir sosyal güvenlik sisteminden ziyade kendi kendini finanse eden bir sistem daha verimlidir. Örneğin, Almanya'da sosyal güvenlik sisteminin finansmanı yüksek oranda sosyal katkı (İşçi ve işveren payı) ile yapılarak yüksek oranda sosyal koruma harcaması yapılabilmesi için finansal imkâna sahip olunmaktadır. Bununla beraber gerekli durumlarda, finansman açığı doğması durumunda ise devlet katkısı yöntemi uygulanmaktadır. Diğer taraftan liberal finansman sistemine sahip Birleşik Krallık'da ise sosyal katkı oranları düşük tutulmakta ve daha düşük sosyal koruma harcaması yapılmaktadır. Birleşik Krallık'da finansman açığı ile karşılaşılması durumunda ise vergilendirme yolu ile açık kapatılmakta, devlet katkısı tercih edilmemektedir. Sosyal Sigorta sisteminin özelleştirilme seviyesi liberal finansman sistemine sahip ülkelerde daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu tür ülkelerde sosyal güvenlik sisteminin sürdürülebilirliği ve verimliliği refah devletlerinin finansman sistemlerine kıyasla yüksektir (Dieckhoener ve Peichl, 2009:52).

Türkiye'de sosyal güvenlik sisteminin özelleştirilmesinin kamu kesimini finansal açıdan rahatlatıp, bütçe açıklarının azalması, vergi mükellefleri üzerindeki vergi yükünün düşmesine gibi olumlu sonuçlara neden olacağı öngörülmekte ve genel olarak ülkedeki sosyal refaha olumlu katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Gümüş, 2008:41-42). Bu bağlamda Türkiye'de yapılan sosyal güvenlik sistemi reformlarının (Sosyal Güvenlik Kurumunun kurulması, Genel Sağlık Sigortası gibi)sosyal amaca uygun düzenlemeler olduğu söylenebilir. Ancak yapılan reformlar ile sosyal güvenlik sisteminin kamu maliyesini üzerindeki baskısının azaltılması konusunda¹¹ istenilen amaçlara ulaşılamamıştır (Alper, 2011:43).

Şekil 6: Türkiye'de Sosyal Koruma Harcamalarının Dağılımı

¹¹Türkiye'de yapılan sosyal güvenlik reformu sonrasında, sosyal güvenlik sisteminin kendi kendini finanse etmesi konusunda başarılı olunamamıştır. Reform yapılmasına rağmen, sosyal güvenlik sistemine bütçeden yapılan transferler hem miktar hem de GSYİH oranında artmıştır. Ayrıca yapılan bütçe transferleri, bütçe açığını artırdığı için, sosyal güvenlik sisteminin kamu maliyesini baskı altına aldığı söylenebilir (Cural, 2016:703-705).

Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Üzerine Değerlendirmeler

Kaynak: TÜİK,2016. Sosyal Koruma İstatistikleri-2015. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21525> (Erişim Tarihi: 10.02.2016).

Şekil-6'da Türkiye'de sosyal güvenlik harcamalarının yarısına yakınının emekli ve yaşlı aylıkları için harcandığı görülmektedir. Diğer en büyük harcama kalemleri ise sağlık-bakım harcamaları ve dul-yetim aylıklarıdır. Ancak bu üç kalemin dışındaki harcama kalemlerinin yetersiz olduğu dikkat çekmektedir. Bunun nedeni olarak Türkiye'de sosyal güvenlik sisteminin kaynak yetersizliği gösterilebilir ve Türkiye'de sosyal güvenlik sisteminin sosyal koruma kanadının zayıf kaldığı söylenebilir.

Ülkenin sosyal güvenlik sisteminin harcama yapısı sosyal güvenlik sisteminin ne gibi imkânlar sunduğunu ve amaçlarını gösteren bir etkidir. Fakat sosyal güvenlik sisteminin gelir yapısı da bir o kadar önemlidir. Örneğin, sosyal güvenlik sisteminin finansmanının sosyal katkı ve devlet katkısından oluştuğu refah devletlerinde (Almanya, Avusturya vb.) sosyal güvenlik sistemi yoksulluğu azaltıcı ve gelir dağılımının düzeltici bir görünüme sahipken, liberal tarzda sosyal güvenlik sistemine sahip ülkelerdeki sosyal güvenlik sistemleri sosyal eşitliği azaltıcı ve yoksulluğu arttırıcı etkiler göstermektedirler (Dieckhoener ve Peichl, 2009:52-53). Bu sebeplerden dolayı daha verimli ve kamu maliyesine yük olmayan liberal sosyal güvenlik sistemleri sosyal korumanın amaçları bakımından etkin değildir. Fakat diğer taraftan sosyal güvenlik sistemlerinde özelleştirme yapılması ile birlikte kamu kesimi üzerindeki finansal yük düşürülerek mali disiplin açısından olumlu gelişmelere sebep olmaktadır. Ayrıca sosyal güvenlik sistemlerinin üzerindeki mali yük, kısmen sosyal güvenlik sistemi özelleştirmeleri ile azaltılabilir. Özellikle, emeklilik ödemeleri sebebi ile ciddi finansal

yükün altında kalan devletler, bireysel emeklilik sistemlerinin faaliyeti ile sosyal güvenlik sistemlerinin sorunları üzerine alternatif ve tamamlayıcı bir araç olabilmektedir (Akgeyik, 2006:85-86).

SONUÇ

Sosyal güvenliğin toplum açısından ne kadar önemli bir kavram olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Bu kavramın önemi toplumlar açısından giderek artmaktadır ve toplumun alt kesiminin yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve diğer sınıflardaki aile ve fertlerinin ekonomik ve sosyal açıdan korunmasının sağlanmasını amaçlamaktadır. Fakat sosyal güvenlik sistemlerinin sürdürülebilirliği ve finansmanı konusunda çeşitli sorunlar mevcuttur.

Gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfusunun yüksek düzeyde olması ve bunun oluşturduğu finansman yükü yaşanabilecek bir ekonomik kriz ortamında artan işsizlik ve azalan sosyal sigorta gelirleri nedeni ile kamu maliyesi üzerinde de ağır bir yük oluşturma riski taşımaktadır. Ayrıca uzun dönemde yaşanacak olan demografik değişiklikler nedeniyle özellikle Avrupa ülkelerinde genç ve orta yaşlı nüfusun azalması (günümüze kıyasla) ve yaşlı nüfusun artması sonucu bu ülkelerde sosyal güvenlik sistemlerinin sürdürülebilirliğini zorlaştırabilecektir. Gelişmiş ülkelere farklı olarak gelişmekte olan ülkelerin sorunu ise sosyal güvenlik sisteminin kapsayıcı ve derin bir finansal kaynak elde edemeyişidir. Bu ülkelerdeki kayıt dışı ekonominin varlığı çalışan sınıftan toplanması gereken prim gelirlerinin elde edilmemesi ve yeteri kadar sosyal sigortalı vatandaş sayısına ulaşılmasına engel olmakta, ekonomik ve sosyal politikaların sosyal güvenlik kanadının etkisiz olmasına yol açmaktadır. Bu nedenle, gelişmekte olan ülkelerdeki sosyal güvenlik harcamaları gelişmiş ülkelere kıyasla düşük düzeyde gözlemlenmektedir. Tüm bu nedenlerden ötürü gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler sosyal güvenlik finansmanına ilişkin sorunlar üzerine çeşitli reformlar yapma gerekliliği duymaktadır.

Türkiye’de sosyal güvenlik sistemi bazı reformlar ile güçlendirilmeye çalışılmıştır. BAĞ-KUR, Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar kurumlarının tek çatı altında birleştirilmesi ve genel sağlık sigortası ile sosyal güvencesi olmayanların da sosyal güvence altına alınması bu reformlardandır. Yapılan reformların sosyal amaçlara uygun ve başarılı olduğu söylenebilir. Ancak konuya finansman açısından bakıldığında istenilen düzeyde başarı sağlanamadığı

Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Üzerine Değerlendirmeler

gözlemlenmektedir. Sosyal güvenlik sisteminin kendi kaynakları ile giderlerini sürdürülebilir şekilde finansmanı tam anlamı ile sağlanamamıştır. Aksine reform yılları boyunca sosyal güvenlik sistemine yapılan bütçe transferlerinin giderek arttığı gözlemlenmiştir. Yapılan bütçe transferleri ise bütçe açığını artırıcı etkide bulunarak kamu maliyesi üzerinde yük oluşturmaktadır. Bahsi edilen nedenlerden ötürü Türkiye’de sosyal güvenlik sisteminin özelleştirilmesi, kamu kesimi üzerindeki mali yükün azaltılması açısından olumlu/etkin bir politika olabilir.

Kaynakça

AARON, J. Henry (2011). *Social Security Reconsidered. National Tax Journal*, Volume:64(2, Part 1), pp.385-414.

ACAR, İbrahim Attila, İsmail Kitapçı (2008). *Sosyal Güvenliğin Demografik Boyutu: Türkiye’deki Emeklilik Sistemindeki Değişim*. Maliye Dergisi, Sayı:154, ss.77-98.

AFONSO, A., J. Alegre (2011). *Economic Growth and Budgetary Components: A Panel Assessment for the EU*. Empirical Economics, Volume:41(3), pp.703-723.

AKGEYİK, Tekin (2006). *Sosyal Güvenlikte Reform Eğilimleri: Geleneksel Sistemlerden Bireysel Emeklilik Programlarına Dönüşüm*. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, Sayı:51, ss.47-99.

ALPER, Yusuf (2011). *Sosyal Güvenlik Reformu ve Finansmanla İlgili Beklentiler*. Sosyal Güvenlik Dergisi, Cilt 1, Sayı 1, ss.7-47.

ATILGAN, Ahmet (2016). *Neo-Liberal Dönemde Sosyal Güvenlik*. Beta Yayınları, İstanbul.

BESLEY, Tmothy, Coate Stephen, Guinnane Timothy (2001). *Incentives, Information, and Welfare: England's New Poor Law and the Workhouse Test*. RSF Working Paper. Russell Sage Foundation.

BLOOM, David, David Canning, Günther Fink (2010). Implications of population ageing for economic growth. Oxford Review of Economic Policy, Volume 26, Number 4, 2010, pp. 583-612.

CANBAY, Tülin, Müslim Demir (2013). *Türkiye’ de Sosyal Güvenlik Açıkları ve Sosyal Güvenlik Ahlakı*. Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, Cilt:20, Sayı:2, ss.303-315.

CASASNOVAS-LOPEZ, Guillem, Pujoràs-Maynou Laia, Saez Marc (2014). *Another Look At The Comparisons of the Health Systems Expenditure Indicators*. CRES-UPF Working Paper, No:201401-78. Spain.

CHANG, Ha-Joon (2016). *Ekonomi Rehberi*. Çevirmen: Mihriban Doğan, Say Yayınları.

CREMER, Helmuth, Pierre Pestieau (2003). *Social insurance competition between Bismarck and Beveridge*. Journal of Urban Economics, Volume:54, pp.181-196.

CRISTIAN, Mişoş Marius (2012). *Demographic Dynamics and Sustainability of Public Pension Expenditures within European Union-15 Member States*. ISSN 1844 – 7007.

CURAL, Mehmet (2016). *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminin Mali Yapısı ve Sisteme Yapılan Bütçe Transferlerinin Ekonomik Yansımaları*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:21, Sayı:2, s.693-706.

DENAVAS-WALT, Carmen, Bernadette D. Proctor, Jessica C. Smith (2010). *Income, Poverty, and Health Insurance Coverage in the United States: 2009*. U.S. CENSUS BUREAU Publications, No: P60-238, Washington, DC.

DEWITT, Larry (2010). *The Development of Social Security in America*. Social Security Bulletin, Vol. 70, No. 3. pp. 1-26.

DIECKHOENER, Caroline. Andreas Peichl. (2009). *Financing Social Security: Simulating Different Welfare State Systems for Germany*. The Institute for the Study of Labor (IZA), Discussion Paper No: 4135, Bonn.

EGELI, Haluk (2011). *Parafiskalite ve Parafiskal Yükümlülükler*. Altın Nokta Yayınevi. İzmir.

EHRlich, I., J. Kim (2007). *Social Security, Demographic Trends, and Economic Growth: Theory and Evidence from the International Experience*. Review of Economic Dynamics Volume:10, No:1, pp.55-77.

ENGELN, M. Eric, William G. Gale (1997). *Effects of Social Security Reforms on Private and National Saving*. Federal Reserve Bank of Boston. Journal Conference Series, Volume:41, Issue: June, pp.103-142.

ERDOĞAN, Çağla (2014). *Sosyal Güvenlik Hakkının Yargıtay Kararlarına Yansıması*. Sosyal Güvenlik Dergisi, Cilt:4, Sayı:2, ss.193-217.

European Commission (2015). *The 2015 Aging Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies*. ISBN:978-92-79-35351-2, (http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/) (Reaching Date:12.05.2016).

Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Üzerine Değerlendirmeler

Eurostat Statistics (2016). *Population Structure and Aging*. ISSN 2443-8219. ([http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population structure and ageing](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_structure_and_ageing)) (Erişim Tarihi: 20.05.2016).

Eurostat Statistics (2017). *Government Expenditure on Social Protection*, ([http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government expenditure on social protection](http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Government_expenditure_on_social_protection)) (Erişim Tarihi:09.03.2017).

GURGEL JR., Garibaldi Dantas (2014). *Health sector reform and social determinants of health: building up theoretical and methodological interconnections to approach complex global challenges*. Revista Brasileira de Epidemiologia, volume:17, Issue:2, pp.53-67.

GÜMÜŞ, Erdal (2008). *Kamu Maliyesi Perspektifinden Sosyal Güvenlik Reform Sürecinin Değerlendirilmesi ve Finansal Geleceği*. 22. Maliye Sempozyumu, Mali Yapılanma Sürecinde Stratejik Yönetim ve Sosyal Güvenlik Sisteminin Kamu Maliyesine Etkileri. T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Maliye Bölümü, Antalya.

HALL, Suzanne (2012). *21st Century welfare: Seventy years Since the Beveridge report*. Ipsos Mori's Social research institute, London.

HINRICHS, Karl (2010). *A Social Insurance State Withers Away. Welfare State Reforms in Germany – Or: Attempts to Turn Around in a Cul-de-Sac*. In, *A Long Goodbye to Bismarck? The Politics of Welfare Reform in Continental Europe*. (Ed. Bruno Palier). Amsterdam University Press, Amsterdam.

HINDS, Róisín. (2014). *Defining social protection systems*. GSDRC Applied Knowledge Services. Helpdesk Research Report, pp.1-16.

ILO (2008). *Can low-income countries afford basic social security?*. Social Security Policy Briefings. Social Security Department of International Labour Office. Paper No:3, Geneva.

ILO (2011). *World Social Security Report 2010/11: Executive Summary*. International Labour Organization, Geneva.

ILO (2014). *World Social Protection Report 2014-2015: Building economic recovery, inclusive development and social justice*. International Labour Office. Geneva.

ILO (2016). *Total public social expenditure as a percentage of GDP*. International Labour Organization. (http://www.ilo.org/dyn/ilossi/ssimaps.mapIndicator2?p_indicator_code=E-1c) (Reaching date: 10.06.2016).

ILO (2016). *Share of social security expenditures by branch in percentage of GDP*. Website of ILO Social Protection.

(<http://www.socialsecurityextension.org/gimi/gess/RessFileDownload.do?ressourceId=15128>) (Reaching date:27.05.2016).

IZGI, Berna Balcı (2008). *Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Son Gelişmeler*. Çalışma ve Toplum Dergisi Sayı:2008/1, ss.85-107.

JACOBS, Rowena, Maria Goddard (2000). *Social Health Insurance Systems in European Countries: The Role of the Insurer in the Health Care System: A Comparative Study of Four European Countries*. Centre for Health Economics, University of York. U.K.

JIMENO, F. Juan, Juan A. Rojas, Sergio Puente (2006). *Modelling The Impact of Aging on Social Security Expenditures*. Banco De Espana, Documentos Ocasionales, Paper No:0601, Madrid.

JOINES, Douglas H. (2007). *Welfare-Enhancing Social Security Reform*. USC Marshall School of Business, Marshall Research Paper Series, Working Paper No: FBE 03-07, Los Angeles.

KAYALIDERE, Gül, Hande Şahin (2014). *Sosyal Devlet Anlayışı Çerçevesinde Türkiye'de Sosyal Koruma Harcamalarının Gelişimi ve Yoksulluk*. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Cilt:2, Sayı:2, pp.57-75.

KOÇER, Şeniz Özmert (2014). *Almanya Federal Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Sistemi ve Sistem İçerisinde Sosyal Sigorta Uygulamaları*. Türkiye Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Uzmanlık Tezi, Ankara.

LAMEIRE, N. P. Joffe, M. Wiedemann (1999). *Healthcare systems an international review: an overview*. Imephrology Dialysis Transplantation, European Renal Association-European Dialysis and Transplant Association. Volume:14(6), pp.3-9.

LEE, Sunju (2015). *Social Security System of South Korea*. Social Protection and Health Division, Inter-American Development Bank, Report No:872, October-2015.

MARCINKIEWICZ, Edyta, Filip Chybalski (2014). *How to measure and compare pension expenditures in cross-country analyses? Some methodological remarks*. International Journal of Business and Management Volume:2(4), pp.43-59.

MUSGROVE, P. (2000). *Health insurance: the influence of the Beveridge Report*. Public Health Classics, Bulletin of the World Health Organization, 78(6). WHO.

NEUBOURG, Chris de, Julie Castonguay, Keetie Roelen (2007). *Social Safety Nets and Targeted Social Assistance: Lessons from the*

Sosyal Güvenlik ve Sosyal Güvenlik Harcamaları Üzerine Değerlendirmeler

European Experience. Social Protection and Labour, The World Bank, Discussion Paper No:0718, Maastricht.

NIA (2011). *Global Health and Aging*. National Institute on Aging, World Health Organization.

OBAMA, Barack (2016). *United States Health Care Reform: Progress to Date and Next Steps*. Journal of American Medical Association, Volume:316, Number:05, pp.525-532.

OECD (2014). *Social Expenditure Update 2014*, (<https://www.oecd.org/els/soc/OECD2014-Social-Expenditure-Update-Nov2014-8pages.pdf>) (Erişim Tarihi:09.03.2017).

OECD (2016). *Factbook 2015-2016: Economic, Environmental and Social Statistics*. OECD Publishing, Paris. (Reaching Date:10.06.2016). (<http://dx.doi.org/10.1787/factbook-2015-en>)

OECD (2016). *Social Expenditure Update 2016*, (<http://www.oecd.org/els/soc/OECD2016-Social-Expenditure-Update.pdf>) (Erişim Tarihi:09.03.2017).

OECD Statistics (2017). *Social Protection and Well-being: Social Expenditures(SOCX)*. (http://stats.oecd.org/Index.aspx?datasetcode=SOCX_AGG) (Erişim Tarihi:09.03.2017).

PAGES, Carmen, Jamele Rigolini, David Robalino (2013). *Social Insurance, Informality and Labor Markets: How to Protect Workers While Creating Good Jobs*. The Institute for the Study of Labor (IZA), Discussion Paper No:7879, Bonn.

PEREIRA, Alfredo Marvao, Jorge M. Andraz (2014). *On The Long-Term Macroeconomic Effects of Social Security Spending: Evidence for 12 European Union Countries*. College of William and Mary of Department of Economics. Working Paper No:150, Williamsburg.

PRASAD, Naren, Megan Gerecke (2010). *Social Security Spending in Times of Crisis*. Journal of Global Social Policy, volume:10, No: 2, pp.01-30.

SCOTT, Zoe (2012). *Topic Guide on Social Protection. Governance and Social Development Resource Centre (GSDRC)*. International Development Department, College of Social Sciences University of Birmingham. U.K.

SMITH, Richard M. (2008). *Social Security as a Developmental Institution? Extending the Solar Case for the Relative Efficacy of Poor Relief Provisions under the English Old Poor Law*. The University of Manchester Brooks World Poverty Institute, BWPI Working Paper 56. U.K.

SPICKER, Paul (2014). *Social Policy: Theory and Practice*. Press No: 3, Policy Press, Bristol.

SSA. (2005). *A Brief History*. Social Security Administration. Washington, USA.

STARR, Paul (2015). "The Health-Care Legacy of the Great Society" LBJ's Neglected Legacy: The Policy and Management Legacies of the Johnson Years (Ed: Norman J. Glickman, Laurence E. Lynn and Robert H. Wilson), University of Texas Press, USA.

TOMCZACK, Stephen Monroe (2015). From Townsend and Malthus to the Poor Law Report: An Examination of the Influence of Ideas Concerning the Relationship of Public Aid and Reproduction on Policy Development, 1786-1834. *Journal of Sociology and Social Work*, Volume: 3, No: 2, pp. 27-38.

TUIK (2016). *Sosyal Koruma İstatistikleri-2015*. Türkiye İstatistik Kurumu. (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21525>) (Erişim Tarihi:09.03.2017).

United Nations (2013). *World Population Aging 2013*. Economic and Social Affairs(DESA) of United Nations, ST/SEA/SERA/348, United Nations publication, New York.

WAGNER, Norman (2011). *Financing Social Security, Business as usual?* European Trade Union Institute, Working Paper No:2011.09, Brussels.

WILLIAMS, Colin (2014). *The Informal Economy and Poverty: Evidence and Policy Review*. Joseph Rowntree Foundation. York.

YEMTSOV, Ruslan (2013). *The World Bank and Social Protection Overview*. December 2, Human Development Network.

ZEE, Jouke Van Der, Madelon W. Kroneman (2007). *Bismarck or Beveridge: a beauty contest between dinosaurs*. BMC Health Services Research, Volume:94, No:7, pp.1-11.

ZEITZER, Ilene R. (1983). *Social Security Trends and Developments in Industrialized Countries*. Social Security Bulletin, Vol. 46, No. 3 pp. 52-62.